

tiskati svoje „Sveto pismo“, katero je imelo 881 listov in 36 vrstic na vsaki strani. Material, na katerem so se tiskale inkunabule, je bil v početku pergamen in papir, a kasneje papir; oblika je bila „folio“. Inicialov niso tiskali, nego so jih pozneje z roko zrisali v barvah in v zlatu. Prvotne knjige nimajo označenih strani, manjkajo tudi naslovni listi. O prvi knjigi, katera ima naslovni list, se misli, da je tiskana l. 1483. pri Jensonu v Benetkah. Ne ve se še natančno, koliko tiskanih del se je ohranilo iz XV. stoletja. Pri Erschu in Gruberju čitamo, da jih je do 15.000; drugi mislijo, da jih je do 30.000. Seveda so se knjige izdajale takrat še v manj izvodih. Cena inkunabul je zelo visoka, posebno odkar so jih začele v zadnjih letih ameriške knjižnice zelo nakupovati. Londonski antikvar Quaritsch je dobil za en izvod monakovskega „Psalterija“ iz l. 1459. (drugo izdanje) 50.000 gld. Antikvar Ljudevit Rosenthal v Monakovem je kupil izdanje Kolumbovih pisem iz leta 1493. za 6600 mark; ker je štela cela knjižica samo štiri liste v četvorki, je veljala vsaka vrstica 25 mark. Inkunabule se morajo opisovati po stalni metodi; te se je držal tudi dr. Deželič in zelo vestno in pazljivo opisal 71 inkunabul, ki jih hrani zagrebška vseučiliška biblioteka. Najznamenitejša med njimi sta: glagolski misal iz l. 1483. in hrvaški breviar iz l. 1493., katerega je tiskal v glagolici beneški tiskar Andrej de Torresanis de Asula; o obeh je priobčil Deželič fotografični posnetek. Deželičeva knjiga bo izvestno zanimala marsikoga izven hrvaške domovine, in zato jo toplo priporočamo prijateljem bibliografije.

Janko Barlè.

Bolgarska književnost.

N. Načov: **Dêdo Genko Sevdata v Sofija**. Sofija. Knjižarnica na Hr. Olčev. 1902. Str. 294. Cena 2 l. 50 st. — Knjiga Načova je najboljši duševni proizvod, ki se je pojavil v zadnjih letih v izvirni bolgarski književnosti. Pisatelj „Buntovnikov“ je ž njo v resnici obogatil revno izvirno leposlovje v Bolgarih. Kratka vsebina je ta: Starček Genko z dežele gre obiskat svojega oženjenega sina, ki je višji uradnik pri ministrstvu v Sofiji. Genko občuduje ogromni napredek mesta ter se obenem zgraža nad nekaterimi naredbami, ki so bolezenski pojavi v mladem bolgarskem organizmu. Rodoljubna duša starčkova se napolni s strahom za prihodnost Bolgarije. Z bolešjo v srcu mora priznati, da tako kvarnih naredeb niti pod turško vlado ni bilo. Sofijski vzduh ni

več zanj, in starček Genko se vrača med svojce na deželo s prepričanjem: „Novi vremena, novi hora, novi naredbi i običai!... Ne sme več za tova vreme; mnogo rano sme se roditi. Oburna se svetit navpaki!“ — Spis je pravzaprav satira na bolgarske razmere sedanje dobe, satira, ki pa nam razodeva vso dobrohotnost pisateljevo. Da je Načov spreten pripovedovavec in opazovavec, zapazi čitatelj na vsaki strani, pri vsakem opisu, pri vsakem dialogu, zlasti pa pri analizi starčkove duše. Vaško življenje je opisano z občudovanja vredno natančnostjo. Z eno besedo: Načov je v le-ti knjigi ustregel gotovo estetičnemu okusu vsakega čitatelja in poleg tega tudi ljudstvu koristil.

P. R. Slavejkov: **Izbrani sčinenija**. Kniga prva. Stihotvorenija. Sofija. Str. LXVI + 229 + 4. Cena 3 leva. — Zbrani spisi P. Slavejkova so razdeljeni na dve knjigi, v „Stihotvorenija“ in v „Prozo“. Sedaj je izšla prva knjiga „Poezija“. V začetku knjige je precej obširen življenjepis rajnega pesnika Slavejkova, ki s svojim imenom in svojo delavnostjo napolnjuje malodane polstoletno zgodovino bolgarsko. Njegov življenjepis je zgodovina bolgarske domovine. Ni skoraj dogodka v burnih dobah bolgarskih, katerega bi se Slavejkov ne bil udeležil kot prvi med prvimi. Njegovo življenje je bilo zelo nemirno. Bil je učitelj, knjižničar v Sofiji, potem predsednik „Narodnega Sobraja“, minister prosvete, notranjih zadev, emigrant, časnikar, potem zopet minister notranjih zadev; vdeležil se je srbsko-bolgarske vojske, zmrzoval je pri Slivnici, videl je zmago bolgarskega orožja; končno ga je Stambulov spravil v ječo in 13. julija l. 1895. je umrl. Kakšno je bilo njegovo življenje in delovanje, nam je opisal Slavejkov v svoji pesmi „Naroden“:

S ideali vse boravih —
vsičko drugo smêtah, grêh —
s têh i sebe si zabravih,
na svêta svêt ne vidêh.

Vse za drugitê zalêgah,
trêbva, kazvah, tuj je red;
svoitê raboti — otlagah
čuzditê vse ponapred.

Minah život ljuboroden
s vs nevoli bol i bol...
I liča, če s m naroden —
gladen, žêden, bos i gol.

Nad vsemi njegovimi pesnimi visi nekaka tuga, kakor jesenska megla nad pokrajino. A ta tuga ni sentimentalna, temveč živočutna; to je tuga boritelja, ki hoče ž njo ganiti srce in voljo tistih, ki so izgubili ves pogum. Ob

svojem času so njegove pesmi zbuja le domorodna čustva ter so donele kakor trobenta, vabeča na stražo in v boj. — Fr. Štingl.

Češka književnost.

Ant. Nečásek: **Pestří ptáci**. Drobná prosa. V Praze. Nákladem F. Šimáčka. Cena 3 K. — „Pestří ptáci“ (Pisane ptice) je zbirka 20 povestic, manjših in tudi daljših. Nekatere so žalostne, druge vesele; več je prav lepih. Njih predmeti so črpani iz mestnega in vaškega življenja. G. Nečásek pripoveduje lepo, mikavno in zlasti dobro pointira. Nekatere povestice bi bile vredne prevoda, kakor n. pr. „Tatínku, maminka ne nese“, „Krásná existence“, „Smutek země“ in dr.

Humorist K. Šípek je izdal v knjižnici „Čitárna Švandy dudáka“ (ki izhaja pri F. Topiču v Pragi kot mesečna priloga lista „Švanda dudák“) svojo najnovejšo zbirko humorističnih povestic pod naslovom „**Za větrem**“. K. Šípek je v češki književnosti redke gost. On ni samo dober humorist, temveč tudi dober stilist. Nikjer bravec ne srečuje gluhih fraz, vse je tako prosto, gladko, prozorno, neprisiljeno in vendar elegantno. Vidi se, da ima pisatelj dober okus. Vse te lastnosti kažejo se tudi v zbirki „Za větrem“, ki obsega nekoliko prostih, a mičnih slik. Pisatelj izborno pozna življenje; posebno se zanima za praško prebivalstvo. Praški filistri, mali, drobni možiceljni, nahajajo tu v pisatelju svojega naravoslovca — strokovnjaka, ki opazuje natančno njih življenje in ga zna obenem zanimivo popisovati. Malo je čeških pisateljev, ki bi znali slikati prebivalce Prage in njih družine tako živo in mično, kakor pisatelj le-teh humorističnih povestic.

Bohumil Brodský: **Přeludy**. Zábavy večerní. Red. Em. Žák. Roč. XXIII. č. 1. (Dílo 125.) — Ime katoliškega pisatelja B. Brodškega je med češkimi branci prav dobro znano, tako, da vsak z veseljem sega po njegovih spisih. Njegove povesti so zanimive, spletke v njih zelo mične. Tako je tudi v le-ti noveli, ki je pravzaprav zavrnitev prenapete ženske emancipacije in izboren dokaz, kje naj išče ženska polja za svojo delavnost. V Eliški Kováři, napačno vzgojeni hčeri sodnijskega svetovavca,

katera, ne poznajoč zakonskih dolžnosti, se omoži s profesorjem Volencem, a ga v kratkem zapusti, je skupljenih mnogo potez, katere je pisatelj narisal po resničnem življenju. Ne-previdni korak ni ostal brez bridkih posledic; Eliška spozná svojo napako in se spravi s soprogom. — Mimogredé omenjam, da „Zábavy večerní“, v katerih je izšla ta povest, izhajajo že 22 let, in v tej dobi je v njih izšlo 125 del z zanimivo vsebino. To knjižnico z dobro vestjo vsakomu priporočamo. Izhaja v založništvu V. Kotrbe v Pragi. Naročnina na leto znaša 4 K. —

V vrsti čeških pisateljev, katerih zbrani spisi ravno zdaj izhajajo, zavzema eno prvih mest Václav Vlček, ki že več nego 40 let deluje na književnem češkem polju in še zdaj piše enako tiho in neumorno kakor prej. Pred kratkim je izšel v njegovih zbranih spisih (založništvo Fr. Šimáčka v Pragi) prvi zvezek dela „**V rodném hnízdě**“. Ta spis je vzburkal navadno mirno gladino češkega literarnega življenja. „V rodném hnízdě“ je postalo malodane — mala senzacija. Vsi kritični glasovi se strinjajo v tem, da je to delo umetniška, krasna miniatúra, iz katere diše nekaj izredno svežega, novega, in zlasti češkega, domačega. V prvem delu „Vesnická idylla“ vidimo plastično pred seboj češko vas, njene prebivalce in njeno življenje, kakor je bilo pred 50 leti. Drugi del „Budu-li sedlákem“ opisuje razne vtise dobrega vaškega dečka, pravega češkega Vašíka, kateri doma in v okolici pozná vsako drevo in vsak kamen. Sličice iz šole, opis otroških iger, prizori iz družinskega in vaškega življenja — to vse zanima starega in mladega bravca tako, da se vsakdo spomni svojih mladih let in v malem Vašíku vidi večkrat samega sebe. Velika prednost tega dela je tudi ta, da je v njem zbranega mnogo bogatega narodopisnega gradiva. V tretjem delu „V Budečské škole“ so natanko zadete slike praškega življenja iz 50 let. Iz vsake strani, iz vsake vrstice veje duh prave resnice; to je najlepši naturalizem, naturalizem svetlosti, sreče in radosti. E. Krásnohorská, češka pisateljica, je o tem spisu po vsi pravici napisala sledečo sodbo: „Vlčkova knjiga je polna poezije in resnice, mikavna kakor krasen roman, ginljiva kakor dovršena drama in prikupljiva kakor češka pravljica.“ —

Fr. Štingl.